

Extreme Polarization

กับความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของการส่งออกไทย

กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศามารถทางการแข่งขัน
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์

บทสรุปผู้บริหาร

1. จาก Globalization สู่ Extreme Polarization

เศรษฐกิจโลกกำลังเปลี่ยนผ่านจากยุคโลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพไปสู่ภาวะการแบ่งขั้วรุนแรง (Extreme Polarization) อันมีรากฐานจากการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ และจีน ซึ่งขยายจากสงครามการค้าไปสู่การควบคุมเทคโนโลยี ห่วงโซ่อุปทาน และการลงทุนที่ผสมผสานความมั่นคงมากขึ้น ควบคู่กับการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าและการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจที่เข้มข้นขึ้น ภายหลังสงครามรัสเซีย-ยูเครน ส่งผลให้บทบาทของระบบพหุภาคีภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) ลดลง และเกิดการจัดระเบียบห่วงโซ่อุปทานตามแนวพันธมิตร (friendshoring, de-risking) แทนกลไกตลาดเสรีแบบเดิม ภาวะดังกล่าวเพิ่มความไม่แน่นอน ต้นทุน และความผันผวนของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะต่อประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพึ่งพาการส่งออกที่ต้องเผชิญแรงกดดันในการกำหนดจุดยืนเชิงนโยบายท่ามกลางการแข่งขันของสองขั้วอำนาจ หากไม่เร่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและเสริมสร้างความยืดหยุ่นเชิงยุทธศาสตร์ อาจเผชิญความเสี่ยงต่อการชะลอตัวและข้อจำกัดด้านการพัฒนาในระยะยาว

2. เศรษฐกิจการค้าโลกและไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

ในช่วงปี 2559 - 2568 เศรษฐกิจการค้าโลกและไทยเผชิญความผันผวนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากสงครามการค้าและความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ตลอดจนวิกฤตโควิด-19 ช่วงปี 2559 - 2561 เศรษฐกิจโลกขยายตัวค่อนข้างดี โดย GDP โลกเติบโตร้อยละ 2.8 - 3.5 และมูลค่าการค้าโลกเติบโตสูง โดยเฉพาะปี 2560 - 2561 ที่ขยายตัวมากกว่าร้อยละ 10 ก่อนจะเริ่มชะลอตัวตั้งแต่ครึ่งหลังของปี 2561 จากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ส่งผลให้ปี 2562 GDP โลกชะลอตัวเหลือร้อยละ 2.7 และการค้าโลกหดตัวร้อยละ -2.8 สถานการณ์รุนแรงยิ่งขึ้นในปี 2563 จากโควิด-19 ทำให้ GDP โลกหดตัวร้อยละ -2.9 และการค้าโลกหดตัวร้อยละ -7.2 ก่อนฟื้นตัวแรงในปี 2564 จากฐานที่ต่ำ อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 2565 - 2567 การเติบโตกลับมาชะลอตัวอีกครั้งจากสงครามรัสเซีย-ยูเครน เงินเฟ้อสูง และนโยบายการเงินแบบตึงตัว

เศรษฐกิจไทยเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเศรษฐกิจโลกอย่างใกล้ชิด โดยขยายตัวดีในช่วงก่อนสงครามการค้า ชะลอตัวในปี 2562 และหดตัวรุนแรงในปี 2563 โดยภาคการค้าหดตัวมากกว่า GDP สะท้อนความอ่อนไหวต่อปัจจัยภายนอก แม้ปี 2568 การส่งออกขยายตัวสูงจากปัจจัยเร่งนำเข้า (Front-loading) และสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ตามกระแสเทคโนโลยีใหม่ แต่ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกในระดับสูง และพึ่งพาการค้าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการเติบโต

ในเชิงโครงสร้าง การส่งออกเป็นกลไกหลักของเศรษฐกิจไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสัดส่วนต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 67.1 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 71.2 ในปี 2568 สะท้อนการพึ่งพาภาคต่างประเทศในระดับสูง แม้การบริโภคภาคเอกชนฟื้นตัวต่อเนื่องและมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น แต่ยังเผชิญข้อจำกัดจากรายได้และหนี้ครัวเรือน ขณะที่การลงทุนภาคเอกชนทรงตัวในระดับร้อยละ 22 - 24 และการใช้จ่ายภาครัฐมีข้อจำกัดด้านฐานะการคลัง ในอีกด้านหนึ่ง สัดส่วนการนำเข้าต่อ GDP เพิ่มขึ้นควบคู่กับการส่งออก บ่งชี้ถึงโครงสร้างการผลิตที่พึ่งพาวัตถุดิบและสินค้าขั้นกลางจากต่างประเทศสูง โดยสัดส่วนการนำเข้าต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 53.5 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 67.3 ในปี 2568 สะท้อนบทบาทของไทยในห่วงโซ่อุปทานโลก การส่งออกไม่เพียงสร้างรายได้ให้กับประเทศ แต่ยังเชื่อมโยงกับการจ้างงานจำนวนมากในภาคการผลิต เกษตร โลจิสติกส์ และบริการที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่การผลิต อย่างไรก็ตาม โครงสร้างที่พึ่งพาต่างประเทศสูง ทำให้การส่งออกเป็นทั้งแรงขับเคลื่อนสำคัญและความเสี่ยงเชิงโครงสร้างต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจไทยในบริบทโลกที่กำลังเข้าสู่ยุค Extreme Polarization

3. ความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของการส่งออกไทย

โครงสร้างการส่งออกของไทยในปี 2568 สะท้อนการกระจุกตัวในตลาดหลักเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดย 5 อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และมาเลเซีย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 48.6 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 38.8 ในปี 2559 ขณะที่ตลาดหลัก 3 อันดับแรกยังคงเป็นกลุ่มเดิมตลอด 10 ปีที่ผ่านมา แต่มีสัดส่วนรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.9 เป็นร้อยละ 40.0 โดยเฉพาะตลาดสหรัฐฯ ที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน สะท้อนแนวโน้มการพึ่งพาทลาดขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นในระยะหลัง ภายใต้การประเมินความเสี่ยงเชิงโครงสร้างจาก 4 ตัวชี้วัดหลัก ได้แก่ ความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงมูลค่า การเปลี่ยนแปลงสัดส่วน และการกระจุกตัวของสินค้า พบว่าสินค้าส่งออกที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจจำนวน 35 รายการ ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรม โดยเฉพาะสินค้าเครื่องจักรกล ยานยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์ ขณะที่เมื่อพิจารณาความผันผวนด้านมูลค่า พบว่าสินค้ากว่าครึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในระดับปานกลางถึงสูง สะท้อนความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจและปัจจัยภายนอก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงด้านสัดส่วนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ บ่งชี้ว่าโครงสร้างสินค้าหลักยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ในมิติการกระจุกตัว พบว่าสินค้าเกือบสองในสามมีการกระจุกตัวปานกลางถึงสูง ซึ่งเป็นสัญญาณความเปราะบางเชิงตลาดในระยะยาว

เมื่อประเมินภาพรวมความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง พบว่าสินค้าส่งออกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ 17 รายการ กลุ่มเฝ้าระวัง 17 รายการ และกลุ่มที่ต้องตรวจสอบเชิงลึก 1 รายการ คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ซึ่งมีบทบาทโดดเด่นอย่างมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 10.2 และในปี 2568 มีมูลค่าการส่งออก 40,103.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.8 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.8 ในปี 2559 อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม สินค้าดังกล่าวมีความกระจุกตัวด้านตลาดสูง โดยพึ่งพา 5 ตลาดหลักถึงร้อยละ 77.7 และพึ่งพาทลาดสหรัฐฯ เพียงประเทศเดียวสูงถึงร้อยละ 50.7 ในปี 2568 เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากทศวรรษก่อนหน้า

โครงสร้างดังกล่าวสะท้อนทั้งศักยภาพการเติบโต และความเสี่ยงเชิงระบบจากการกระจุกตัวของตลาดและสินค้าในระดับสูง หากเผชิญมาตรการทางการค้าหรือข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีจากประเทศคู่ค้าหลัก อาจส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต การจ้างงาน และรายได้ของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

4. Extreme Polarization กับอนาคตการส่งออกไทย

ภายใต้บริบทโลกที่กำลังก้าวสู่ภาวะแบ่งขั้วรุนแรง การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ และจีน บทบาทเชิงกฎระเบียบของสหภาพยุโรป และความขัดแย้งเชิงภูมิรัฐศาสตร์ กำลังสร้างสภาพแวดล้อมทางการค้าที่มีความไม่แน่นอนเชิงระบบมากขึ้น สำหรับไทย ประเด็นสำคัญในระยะกลางถึงยาวไม่ได้อยู่ที่เพียงความผันผวนระยะสั้น แต่คือ **แรงกดดันเชิงยุทธศาสตร์ที่อาจจำกัดพื้นที่การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ** ทั้งในมิติการกำหนดจุดยืนทางการค้า การรักษาสมดุลความสัมพันธ์กับคู่ค้าหลัก และการบริหารความเสี่ยงด้านห่วงโซ่อุปทาน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของมาตรฐาน กฎระเบียบ และเงื่อนไขทางเทคโนโลยีที่แตกต่างกันระหว่างแต่ละขั้วอำนาจ อาจเพิ่มต้นทุนการปรับตัวของภาคธุรกิจไทย และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการวางแผนการลงทุนระยะยาว

อย่างไรก็ดี บริบทดังกล่าวยังเอื้อให้เกิดโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ หากประเทศไทยสามารถปรับบทบาทจากการเป็นฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงภายนอก ไปสู่การวางตำแหน่งเชิงนโยบายอย่างรอบคอบและมีทิศทาง ผ่านการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย การยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสากล และการขยายความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศและภูมิภาคที่มีศักยภาพการเติบโต **ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การเสริมสร้างความยืดหยุ่นของโครงสร้างการส่งออก ลดการพึ่งพาทลาดหรือสินค้าใดในระดับสูงเกินไป และเพิ่มสัดส่วนมูลค่าเพิ่มภายในประเทศอย่างเป็นระบบ** ทั้งนี้ ในกรณีที่ความตึงเครียดระหว่างขั้วอำนาจทวีความรุนแรง ไทยอาจเผชิญแรงกดดันต่อการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่หากเศรษฐกิจโลกค่อย ๆ ปรับเข้าสู่ภาวะที่มี

เสถียรภาพมากขึ้น ไทยจะมีพื้นที่เชิงนโยบายเพิ่มขึ้นในการดำเนินยุทธศาสตร์การค้าแบบสมดุลกับหลายชั่วอายุคน เพื่อรักษาความต่อเนื่องของการเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเข้าสู่ยุค Extreme Polarization ทำให้โครงสร้างการส่งออกของไทยเผชิญความเสี่ยงเชิงระบบมากขึ้น จึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเชิงบูรณาการในหลายมิติ และมีความต่อเนื่องในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

ในระยะสั้น ควรจัดทำระบบเฝ้าระวังความเสี่ยงทางการค้าและภูมิรัฐศาสตร์ กระจายตลาดเชิงรุก ใช้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรี เช่น RCEP ภายใต้กรอบ ASEAN สนับสนุนผู้ส่งออกในการปรับตัวต่อกฎระเบียบ/มาตรฐานใหม่ของตลาดหลักอย่างสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และจีน ตลอดจนดูแลเสถียรภาพอัตราแลกเปลี่ยนอย่างเหมาะสม

ระยะกลาง ควรมุ่งลดการกระจุกตัวของตลาดและสินค้า เสริมความแข็งแกร่งของห่วงโซ่อุปทานในประเทศ ดึงดูดการลงทุนที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี และเร่งพัฒนา R&D ในสาขายุทธศาสตร์ รวมถึงรักษาจุดยืนเชิงสมดุลและติดตามบทบาทของกลุ่มความร่วมมือใหม่ เช่น BRICS ส่วนระยะยาว ควรปรับโครงสร้างจากฐานการผลิตต้นทุนต่ำสู่เศรษฐกิจนวัตกรรม ยกกระดับทุนมนุษย์ พัฒนาระบบการเงินและตลาดทุนเพื่อสนับสนุนการลงทุนระยะยาว และพัฒนาภูมิภาครัฐให้มีขีดความสามารถในการรับมือกับความผันผวนจากเศรษฐกิจและการเมืองโลก เป้าหมายสำคัญคือการเสริมสร้างความยืดหยุ่นเชิงระบบ ลดความเปราะบางของการส่งออก และยกระดับศักยภาพการแข่งขันของไทยอย่างยั่งยืนในบริบทโลกที่แบ่งขั้วชัดเจนขึ้น

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	ก
1. จาก Globalization สู่ Extreme Polarization	1
2. เศรษฐกิจการค้าโลกและไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา	3
3. ความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของการส่งออกไทย	8
4. Extreme Polarization กับอนาคตการส่งออกไทย	15
5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	18
เอกสารอ้างอิง	21
ภาคผนวก	22

1. จาก Globalization สู่ Extreme Polarization

1.1 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกแบ่งขั้วรุนแรงขึ้น

1) ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์

การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจกลับมาทวีความตึงเครียดอีกครั้ง ภายหลังจากที่จีนก้าวขึ้นเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลกในปี 2553 ควบคู่กับการขยายขีดความสามารถทางทหารและอิทธิพลเชิงยุทธศาสตร์ในหลายภูมิภาค ส่งผลให้สหรัฐฯ และประเทศพันธมิตรดำเนินมาตรการเพื่อจำกัดการขยายอิทธิพลของจีน ทั้งในมิติด้านการค้า เทคโนโลยี การลงทุน และความมั่นคง สถานการณ์นี้แตกต่างจากทศวรรษ 2540 ซึ่งเป็นช่วงที่แนวคิดโลกาภิวัตน์ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยมีความเชื่อว่าการพึ่งพาอาศัยทางเศรษฐกิจจะช่วยส่งเสริมสันติภาพและความมั่งคั่งร่วมกัน ขณะเดียวกัน สงครามระหว่างรัสเซียและยูเครนในปี 2565 ยิ่งซ้ำเติมความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ ส่งผลให้หลายประเทศเพิ่มงบประมาณทางทหารสูงสุดนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็นในปี 2534 พร้อมทั้งเร่งดำเนินยุทธศาสตร์ลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจต่อประเทศที่ถูกมองว่าเป็นคู่แข่ง ผ่านแนวคิด Decoupling และ De-risking

2) สงครามการค้าและเทคโนโลยี

ความขัดแย้งเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ และจีนได้ขยายตัวสู่สงครามการค้าในปี 2561 เมื่อประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ประกาศขึ้นภาษีนำเข้าสินค้าจากจีนมูลค่ากว่า 5.5 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และดำเนินมาตรการจำกัดการเข้าถึงเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังสั่งห้ามใช้งานเทคโนโลยีเครือข่าย 5G จากบริษัทจีน เช่น Huawei และ ZTE ภายในประเทศ และกดดันประเทศพันธมิตรให้ดำเนินมาตรการในลักษณะเดียวกัน แม้รัฐบาลภายใต้ประธานาธิบดี โจ ไบเดน จะเข้ารับตำแหน่งในปี 2564 แต่ท่าทีเชิงแข่งขันต่อจีนยังคงต่อเนื่อง และขยายไปสู่เทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น รถยนต์ไฟฟ้า แบตเตอรี่ และอุปกรณ์ทางการแพทย์ ด้านจีนได้ดำเนินยุทธศาสตร์ Made in China 2025 โดยเร่งพัฒนาเทคโนโลยีภายในประเทศเพื่อลดการพึ่งพาต่างชาติในระยะยาว

3) การผสมนโยบายเศรษฐกิจกับความมั่นคงแห่งชาติ

นโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของประเทศมหาอำนาจในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติและรักษาความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ต่อประเทศคู่แข่ง โดยสหรัฐฯ มุ่งเน้นการควบคุมห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญในเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะเซมิคอนดักเตอร์ อาทิ กฎหมาย CHIPS and Science Act การก่อตั้งกลุ่มพันธมิตรผู้ผลิตเซมิคอนดักเตอร์ 4 ประเทศ (Chip 4 Alliance) ซึ่งประกอบด้วยสหรัฐฯ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน และมาตรการจำกัดการส่งออกเทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์ขั้นสูงไปยังจีน เพื่อรักษาความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีและจำกัดศักยภาพของประเทศคู่แข่ง ขณะที่จีนได้ใช้นโยบาย Dual Circulation และ Made in China 2025 ที่เน้นการพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยี ส่วนสหภาพยุโรป (EU) ได้ดำเนินยุทธศาสตร์ Strategic Autonomy และ Green Deal Industrial Plan เพื่อลดการพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานจากภายนอกภูมิภาค แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนผ่านระเบียบเศรษฐกิจโลกจาก “Efficiency-driven globalization” ไปสู่ภาวะ “Extreme Polarization” ที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคง ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน และการจัดวางพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์มากกว่าประสิทธิภาพเชิงต้นทุนเพียงอย่างเดียว

1.2 นโยบายและมาตรการการค้าที่เปลี่ยนแปลง

1) การเพิ่มขึ้นของมาตรการกีดกันทางการค้า

มาตรการภาษีศุลกากรที่สหรัฐฯ ดำเนินการในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้อัตราภาษีเฉลี่ยของสหรัฐฯ ปรับเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะมาตรการภาษีต่างตอบแทน (Reciprocal Tariff) และภาษีรายสินค้าภายใต้

มาตรา 232 ที่ถูกบังคับใช้ในปี 2568 ส่งผลให้อัตราภาษีศุลกากรโดยเฉลี่ยของสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.5 ในปี 2565 เป็นร้อยละ 13.5 ในปัจจุบัน ซึ่งสูงที่สุดนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สะท้อนว่าระเบียบโลกแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีและลดอุปสรรคทางการค้ากำลังสิ้นสุดลงแล้ว และถูกแทนที่ด้วยระเบียบโลกใหม่ที่มุ่งเน้นการปกป้องทางการค้า (Protectionism) นอกจากนี้ มาตรการภาษีศุลกากรของสหรัฐฯ อาจนำไปสู่การเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade Diversion) ทั่วโลกเมื่อสหรัฐฯ ในฐานะตลาดผู้นำเข้าที่ใหญ่ที่สุดเริ่มกีดกันสินค้าจากต่างประเทศมากขึ้น ส่งผลให้สินค้าส่งออกจำนวนมากทะลักไปยังประเทศอื่นที่มีมาตรการปกป้องทางการค้าต่ำกว่า ซึ่งกดดันให้ประเทศต่าง ๆ ต้องยกระดับมาตรการปกป้องทางการค้าเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศของตน จนอาจส่งผลกระทบต่อภาวะการค้าระหว่างประเทศหดตัวลงที่สุดในที่สุด

2) การใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นเครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้บ่อยครั้งและรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้ชัดจากการที่สหรัฐฯ และประเทศพันธมิตร ได้ใช้มาตรการคว่ำบาตรอย่างกว้างขวางต่อรัสเซีย ภายหลังสงครามในยูเครนเมื่อปี 2565 ซึ่งมาตรการเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่การตัดรัสเซียออกจากระบบการชำระเงินระหว่างประเทศ SWIFT การอายัดทรัพย์สินและเงินทุนสำรองระหว่างประเทศของรัสเซีย เช่น กรณีของอินเดีย ไปจนถึงการใช้มาตรการคว่ำบาตรแบบทศตวรรษต่อประเทศที่ค้าขายกับรัสเซีย อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการคว่ำบาตรที่เพิ่มขึ้นของสหรัฐฯ และประเทศพันธมิตร ได้กระตุ้นให้หลายประเทศพยายามสร้างระบบการชำระเงินระหว่างประเทศของตนเองขึ้นมา ตัวอย่างเช่น ระบบ Cross-Border Interbank Payment System (CIPS) ของจีน หรือการใช้สกุลเงินท้องถิ่นในการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น จนอาจนำไปสู่ความพยายามลดบทบาทของสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ (De-Dollarization) ของหลายประเทศทั่วโลกในอนาคต

1.3 การเข้าสู่โลกยุค Extreme Polarization

ภูมิรัฐศาสตร์โลกในปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ภาวะการแบ่งขั้วอย่างรุนแรง (Extreme Polarization) โดยมีระดับความตึงเครียดสูงที่สุดนับตั้งแต่สิ้นสุดยุคสงครามเย็น โดยเฉพาะในมิติด้านเศรษฐกิจ การค้า และเทคโนโลยี สะท้อนผ่านการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างสหรัฐฯ และจีน ซึ่งได้ขยายตัวจากประเด็นทางการค้าไปสู่การควบคุมเทคโนโลยีขั้นสูง การจำกัดการลงทุน และการกำหนดมาตรการด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่ออีกฝ่ายที่ถูกมองว่าเป็นคู่แข่งระบบ โดยสหรัฐฯ ได้ผลักดันแนวทางการย้ายฐานการผลิตกลับประเทศ (Homesourcing) การย้ายฐานไปยังประเทศพันธมิตร (Friendshoring) และยุทธศาสตร์การลดความเสี่ยง (De-risking) เพื่อลดการพึ่งพาจีนในห่วงโซ่อุปทานที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจใหม่ อาทิ กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอินโด-แปซิฟิก (IPEF) เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศพันธมิตรในภูมิภาค ขณะที่จีนได้ขยายบทบาททางเศรษฐกิจและการลงทุนในระดับโลกผ่านโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) รวมถึงการผลักดันความร่วมมือภายใต้กลุ่ม BRICS เพื่อเพิ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเงินระหว่างประเทศ

การแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจได้ขยายไปสู่เทคโนโลยีที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ เซมิคอนดักเตอร์ ปัญญาประดิษฐ์ และพลังงานสะอาด ซึ่งกลายเป็นสมรภูมิใหม่ของการชิงชิงความได้เปรียบในระยะยาว ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญแรงกดดันในการกำหนดจุดยืนเชิงนโยบาย เพื่อรักษาการเข้าถึงตลาด เทคโนโลยี และแหล่งเงินทุนของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยพื้นที่เชิงนโยบาย (policy space) ของประเทศขนาดกลางและขนาดเล็กมีแนวโน้มลดลง ขณะเดียวกัน ระบบการค้าพหุภาคีภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) มีบทบาทลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านกลไกระงับข้อพิพาทและการผลักดันการเปิดเสรีทางการค้า ส่งผลให้ความตกลงทวิภาคีและความตกลงระดับภูมิภาคที่มีวัตถุประสงค์ทางภูมิรัฐศาสตร์เข้ามามีบทบาทแทนที่มากขึ้น

ภาวะ Extreme Polarization ดังกล่าวไม่เพียงเพิ่มต้นทุนและความไม่แน่นอนของการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ หากยังบั่นทอนความร่วมมือของประชาคมโลกในการจัดการกับปัญหาร่วมกัน อาทิ การเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางพลังงาน และการลดความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งล้วนต้องอาศัยความร่วมมือข้ามพรมแดนในระดับพหุภาคีอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนาและประเทศที่พึ่งพาการส่งออก

ภาวะ Extreme Polarization ระหว่างประเทศมหาอำนาจส่งผลกระทบต่อประเทศกำลังพัฒนา และประเทศที่พึ่งพาการส่งออก โดยเฉพาะประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับทั้งจีนและสหรัฐฯ อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะแรงกดดันในการกำหนดจุดยืนเชิงนโยบายเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน ท่ามกลางบริบทที่การแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์มีความเข้มข้นและมีมิติด้านความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น ในด้านโครงสร้างการค้า หลายประเทศต้องพึ่งพาจีนในฐานะแหล่งวัตถุดิบและสินค้าชั้นกลางที่สำคัญ ขณะเดียวกันก็พึ่งพาดตลาดสหรัฐฯ ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำเข้าสินค้ารายใหญ่ของโลก การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับทั้งสองฝ่าย จึงกลายเป็นโจทย์เชิงยุทธศาสตร์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานของบริษัทข้ามชาติ เพื่อลดความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ได้ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนต่อการลงทุนและการจ้างงานในประเทศกำลังพัฒนา การแข่งขันเพื่อดึงดูดการย้ายฐานการผลิตมีแนวโน้มทวีความรุนแรง ส่งผลให้หลายประเทศเสนอสิทธิประโยชน์ทางภาษี และการลงทุนในระดับสูง ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความยั่งยืนทางการคลังและเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาว ในมิติด้านเทคโนโลยี มาตรการคว่ำบาตรและข้อจำกัดการส่งออกเทคโนโลยีขั้นสูงของประเทศมหาอำนาจ ได้จำกัดโอกาสของประเทศกำลังพัฒนาในการเข้าถึงองค์ความรู้ นวัตกรรม และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการยกระดับขีดความสามารถทางการผลิต ส่งผลให้ช่องว่างทางเทคโนโลยีมีแนวโน้มขยายตัว ขณะเดียวกัน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนระหว่างประเทศก็เผชิญเงื่อนไขและแรงกดดันทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินและต้นทุนการกู้ยืม

สำหรับประเทศที่พึ่งพาการส่งออกเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ความเสี่ยงยิ่งปรากฏชัดจากการเพิ่มขึ้นของมาตรการกีดกันทางการค้า ตลอดจนต้นทุนในการปฏิบัติตามมาตรฐาน กฎระเบียบ และข้อกำหนดที่แตกต่างกันของแต่ละขั้วอำนาจ การต้องปฏิบัติตามระบบมาตรฐานที่หลากหลายและบางครั้งไม่สอดคล้องกัน ย่อมเพิ่มต้นทุนการผลิตและบั่นทอนความสามารถในการแข่งขันของภาคส่งออกโดยรวม สถานการณ์ดังกล่าวมีนัยต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และอาจเพิ่มความเสี่ยงที่ประเทศกำลังพัฒนาจะเผชิญภาวะกับดักรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap) หรือภาวะชะลอตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว หากไม่สามารถปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ เสริมสร้างความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน และกำหนดยุทธศาสตร์รักษาดุลยภาพระหว่างขั้วอำนาจได้อย่างรอบคอบ และมีประสิทธิภาพ

2. เศรษฐกิจการค้าโลกและไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

2.1 แนวโน้มเศรษฐกิจการค้าโลกและไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีรายละเอียด (ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 1) ดังนี้ ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าโลกและไทยในช่วงปี 2559 - 2568 สะท้อนให้เห็นถึงความผันผวนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงที่โลกเผชิญแรงกระแทกจากปัจจัยภายนอก ทั้งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศเศรษฐกิจหลัก ตลอดจนวิกฤตจากโรคอุบัติใหม่

ในช่วงก่อนเกิดความตึงเครียดทางการค้า เศรษฐกิจโลกในปี 2559 - 2561 ขยายตัวในระดับค่อนข้างดี โดย GDP โลกเติบโตอยู่ในช่วงร้อยละ 2.8 - 3.5 ขณะที่มูลค่าการค้าโลกขยายตัวในอัตราสูง โดยเฉพาะในปี 2560 และ 2561 ที่การเติบโตของมูลค่าการค้าโลกอยู่ในระดับมากกว่าร้อยละ 10 สะท้อนภาวะเศรษฐกิจโลกที่ยังคงขับเคลื่อนด้วยกลไกการค้าและห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ช่วงครึ่งหลังของปี 2561 เป็นต้นมา เศรษฐกิจการค้าโลกเริ่มชะลอตัวอย่างชัดเจนจากผลของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน โดยในปี 2562 อัตราการเติบโตของ GDP โลกลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 2.7 ขณะที่มูลค่าการค้าโลกหดตัวที่ร้อยละ -2.8 สะท้อนผลกระทบโดยตรงจากการใช้นโยบายกีดกันทางการค้าและความไม่แน่นอนด้านนโยบายระหว่างประเทศ

แรงกระแทกต่อเศรษฐกิจโลกทวีความรุนแรงขึ้นในปี 2563 จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ GDP โลกหดตัวร้อยละ -2.9 และมูลค่าการค้าโลกหดตัวถึงร้อยละ -7.2 ซึ่งเป็นการหดตัวที่รุนแรงที่สุดในรอบหลายทศวรรษ ก่อนที่เศรษฐกิจและการค้าโลกจะฟื้นตัวอย่างรวดเร็วในปี 2564 โดย GDP โลกขยายตัวร้อยละ 6.4 และมูลค่าการค้าโลกขยายตัวสูงถึงร้อยละ 26.3 จากฐานที่ต่ำในปีก่อนหน้า

อย่างไรก็ดี การฟื้นตัวดังกล่าวเป็นไปในลักษณะที่ไม่สม่ำเสมอและเผชิญข้อจำกัดจากปัจจัยเชิงโครงสร้าง โดยในช่วงปี 2565 - 2567 การเติบโตของเศรษฐกิจโลกชะลอลงอีกครั้ง จากผลของความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน ภาวะเงินเฟ้อที่เร่งตัว และการดำเนินนโยบายการเงินแบบตึงตัวของประเทศเศรษฐกิจหลัก ส่งผลให้การเติบโตของ GDP โลกอยู่ในช่วงร้อยละ 2.9 - 3.4 ขณะที่มูลค่าการค้าโลกกลับมาหดตัวอีกครั้งในปี 2566 ก่อนจะฟื้นตัวเพียงเล็กน้อยในปี 2567

สำหรับประเทศไทย แนวโน้มเศรษฐกิจและการค้าเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับเศรษฐกิจการค้าโลกอย่างชัดเจน ในช่วงปี 2559 - 2561 GDP ไทยเติบโตในระดับร้อยละ 3.4 - 4.2 สอดคล้องกับการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ขณะที่มูลค่าการค้าของไทยขยายตัวในอัตราสูง โดยเฉพาะในปี 2560 และ 2561 ที่เติบโตมากกว่าร้อยละ 9.4 - 11.9

เมื่อเข้าสู่ช่วงสงครามการค้าในปี 2562 เศรษฐกิจไทยเริ่มชะลอตัว โดย GDP เติบโตลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 2.1 ขณะที่มูลค่าการค้าหดตัวที่ร้อยละ -3.7 การส่งออกและการนำเข้าหดตัวร้อยละ -2.6 และ -4.8 ตามลำดับสะท้อนความเปราะบางของเศรษฐกิจไทยที่พึ่งพาการค้าเป็นหลัก

ในปี 2563 ผลกระทบจากโควิด-19 ส่งผลให้ GDP ไทยหดตัวร้อยละ -6.1 ขณะที่มูลค่าการค้า การส่งออก และการนำเข้าหดตัวรุนแรงยิ่งกว่าการหดตัวของ GDP โดยการส่งออกหดตัวร้อยละ -5.9 และการนำเข้าหดตัวถึงร้อยละ -12.7 แสดงให้เห็นว่าภาคการค้ามีความอ่อนไหวต่อแรงกระแทกจากภายนอกสูงกว่าภาคเศรษฐกิจโดยรวม

แม้เศรษฐกิจและการค้าไทยจะฟื้นตัวในปี 2564 จากอุปสงค์โลกที่กลับมา แต่เศรษฐกิจการค้าไทยยังคงมีความเปราะบาง โดยในช่วงปี 2565 - 2567 GDP ไทยขยายตัวในระดับเพียงร้อยละ 2.2 - 2.9 ขณะที่มูลค่าการค้า การส่งออก และการนำเข้ายังคงเผชิญความผันผวนในระดับร้อยละ (-4.2) - 12.6 สะท้อนผลกระทบจากความไม่แน่นอนด้านภูมิรัฐศาสตร์ ภาวะเงินเฟ้อโลก และการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าหลัก

สำหรับปี 2568 GDP ไทย ยังคงขยายตัวได้จำกัดที่ร้อยละ 2.4 ขณะที่มูลค่าการค้า การส่งออก และการนำเข้าขยายตัวสูงที่ระดับร้อยละ 12.9 โดยการส่งออกของไทยได้อานิสงส์จากการเร่งนำเข้าของสหรัฐฯ (Front-loading) เนื่องจากการบังคับใช้มาตรการทางภาษี และแรงขับเคลื่อนจากการส่งออกสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่เติบโตตามการอัปเดตเทคโนโลยีสมัยใหม่สู่ยุค AI ขณะที่มูลค่าการนำเข้าเติบโตจากการนำเข้าสินค้าทุน วัตถุดิบ และสินค้าขั้นกลางที่ใช้ในการผลิต โดยเฉพาะการผลิตเพื่อการส่งออก

จากข้อมูลเชิงสถิติในช่วงปี 2559 - 2568 สะท้อนให้เห็นว่า **เศรษฐกิจการค้าไทยมีความเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกับเศรษฐกิจการค้าโลกอย่างใกล้ชิด** เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจไทยพึ่งพาการค้าและการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานโลกในระดับสูง โดยเฉพาะการพึ่งพาตลาดและอุตสาหกรรมในประเทศเศรษฐกิจสำคัญ

ขณะเดียวกัน ข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่า **มูลค่าการค้า รวมถึงการส่งออกและการนำเข้าของไทย มีความผันผวนสูงกว่าการเปลี่ยนแปลงของ GDP** เนื่องจากภาคการค้าได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายและมาตรการทางการค้า การเปลี่ยนแปลงกติกาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ตลอดจนเหตุการณ์ไม่คาดคิด เช่น ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ และวิกฤตจากโรคอุบัติใหม่

ทั้งนี้ การเติบโตของเศรษฐกิจและการค้าโลกในช่วงที่ผ่านมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเปลี่ยนแปลงของนโยบายเศรษฐกิจและการต่างประเทศของประเทศและเขตเศรษฐกิจสำคัญ เช่น สหรัฐฯ สหภาพยุโรป และจีน มีบทบาทอย่างมากต่อทิศทางการค้าโลกและเศรษฐกิจไทย ทำให้โครงสร้างการส่งออกของไทยเผชิญความไม่แน่นอนและความเปราะบางเชิงโครงสร้างเพิ่มขึ้นในระยะกลางและระยะยาว

ตารางที่ 1 ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าโลกและไทยในช่วงระหว่างปี 2559 - 2568

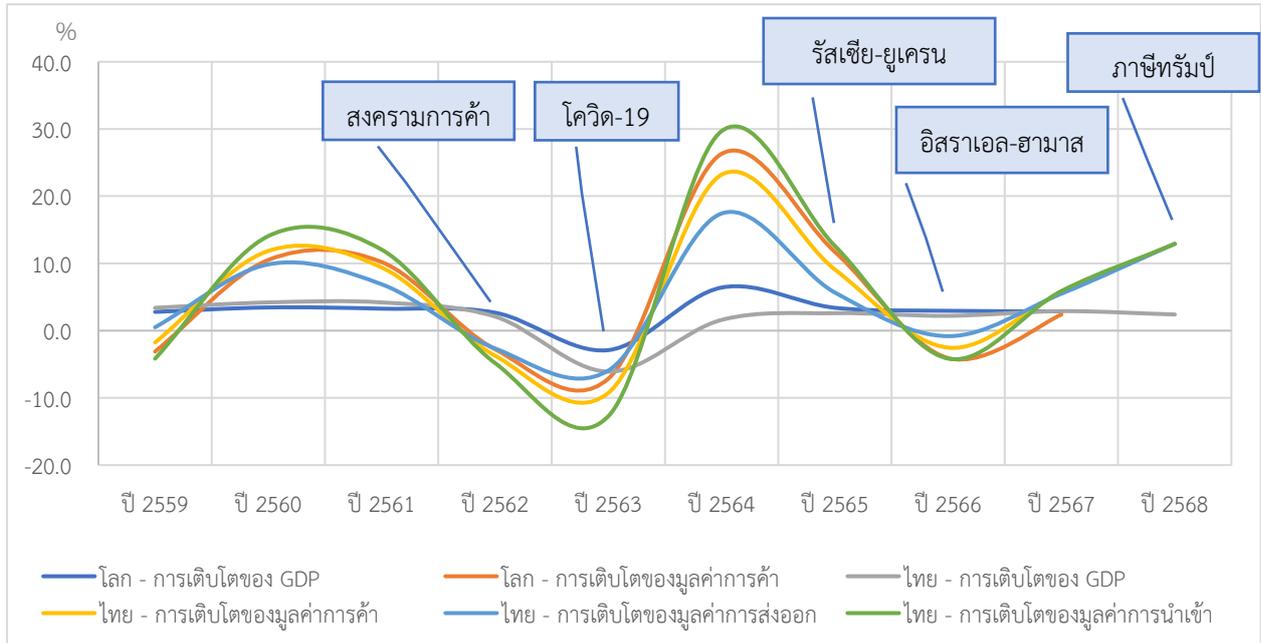
รายการ	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568
โลก - การเติบโตของ GDP (%)	2.8	3.5	3.3	2.7	-2.9	6.4	3.4	3.0	2.9	n.a.
โลก - มูลค่าการค้า (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	16,049.5	17,737.6	19,547.1	19,007.9	17,647.8	22,289.9	24,903.1	23,885.6	24,456.3	n.a.
โลก - การเติบโตของมูลค่าการค้า (%)	-3.1	10.5	10.2	-2.8	-7.2	26.3	11.7	-4.1	2.4	n.a.
ไทย - การเติบโตของ GDP (%)	3.4	4.2	4.2	2.1	-6.1	1.6	2.6	2.2	2.9	2.4
ไทย - มูลค่าการค้า (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	409.6	458.2	501.2	482.5	437.8	539.3	588.5	573.6	606.3	684.6
ไทย - การเติบโตของมูลค่าการค้า (%)	-1.8	11.9	9.4	-3.7	-9.3	23.2	9.1	-2.5	5.7	12.9
ไทย - มูลค่าการส่งออก (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	215.4	236.6	253.0	246.3	231.6	272.0	287.4	285.1	300.7	339.6
ไทย - การเติบโตของมูลค่าการส่งออก (%)	0.5	9.9	6.9	-2.6	-5.9	17.4	5.7	-0.8	5.5	12.9
ไทย - มูลค่าการนำเข้า (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)	194.2	221.5	248.2	236.3	206.2	267.3	301.0	288.5	305.5	344.9
ไทย - การเติบโตของมูลค่าการนำเข้า (%)	-4.2	14.1	12.1	-4.8	-12.7	29.7	12.6	-4.2	5.9	12.9

ที่มา : ธนาคารโลก / องค์การการค้าโลก / สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ / ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

หมายเหตุ : สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา

- ปี 2561 เริ่มต้นสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีน ในช่วงครึ่งหลังของปี
- ปี 2562 เศรษฐกิจโลกและไทยได้รับผลกระทบจากสงครามการค้า
- ปี 2563 เศรษฐกิจโลกและไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19
- ปี 2564 เศรษฐกิจโลกและไทยเริ่มฟื้นตัว
- ปี 2565 เกิดความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนในเดือนกุมภาพันธ์ ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น เป็นผลให้ต่อมาตรการกลางของหลายประเทศใช้นโยบายการเงินแบบตึงตัว เพื่อให้อัตราเงินเฟ้อกลับสู่กรอบเป้าหมาย
- ปี 2566 ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและฮามาสเกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้น
- ปี 2568 มาตรการภาษีทรัมป์

ภาพที่ 1 แนวโน้มเศรษฐกิจการค้าโลกและไทยในช่วงระหว่างปี 2559 - 2568

2.2 บทบาทของการส่งออกต่อเศรษฐกิจไทย

1) สัดส่วนต่อ GDP

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การส่งออกยังคงเป็นหนึ่งในกลไกหลักที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยอย่างมีนัยสำคัญ แม้เศรษฐกิจโลกและไทยจะเผชิญความไม่แน่นอนจากปัจจัยภายนอกหลายประการ ทั้งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ วิกฤตโควิด-19 ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจและการค้าของประเทศเศรษฐกิจสำคัญ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงสถิติสะท้อนให้เห็นว่า สัดส่วนมูลค่าการส่งออกต่อ GDP ของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตอกย้ำบทบาทเชิงโครงสร้างของภาคการส่งออกต่อระบบเศรษฐกิจไทย (ตารางที่ 2)

จากข้อมูลในช่วงปี 2559 - 2568 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกต่อ GDP ของไทยอยู่ในระดับสูงและปรับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 67.1 ในปี 2559 มาอยู่ที่ร้อยละ 71.2 ในปี 2568 แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่า แม้เศรษฐกิจไทยจะเผชิญแรงกระแทกจากภายนอกหลายระลอก แต่การส่งออกยังคงเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยพยุงเศรษฐกิจโดยรวม โดยเฉพาะในช่วงที่อุปสงค์ภายในประเทศขยายตัวได้จำกัด

เมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบอื่นของ GDP จะเห็นได้ว่า สัดส่วนการบริโภคภาคเอกชน แม้จะเป็นองค์ประกอบที่มีสัดส่วนต่อ GDP ที่น้อยกว่าการส่งออก แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 50.0 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 58.5 ในปี 2568 สะท้อนการฟื้นตัวของอุปสงค์ภายในประเทศหลังวิกฤตโควิด-19 อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการบริโภคยังคงเผชิญข้อจำกัดจากรายได้ครัวเรือน หนี้ครัวเรือนในระดับสูง และความไม่แน่นอนด้านค่าครองชีพ ทำให้ไม่สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนหลักเพียงลำพังได้ในระยะกลาง

ขณะที่การลงทุนภาคเอกชน มีสัดส่วนต่อ GDP ค่อนข้างทรงตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 22 - 24 ตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และยังไม่สามารถฟื้นตัวได้อย่างเต็มที่หลังวิกฤตโควิด-19 สะท้อนความระมัดระวังของภาคธุรกิจต่อความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงกติกาทางการค้า และทิศทางนโยบายของประเทศเศรษฐกิจหลัก ซึ่งส่งผลให้การตัดสินใจลงทุนใหม่ยังคงเป็นไปอย่างจำกัด

สำหรับการอุปโภคภาคครัวเรือน มีสัดส่วนต่อ GDP ค่อนข้างคงที่ในช่วงร้อยละ 16 - 18 โดยบทบาทของภาครัฐเพิ่มขึ้นในช่วงวิกฤตเพื่อประคองเศรษฐกิจ แต่ในระยะยาวยังมีข้อจำกัดด้านฐานะการคลังและภาระหนี้สาธารณะ ทำให้ไม่สามารถขยายบทบาทได้อย่างต่อเนื่อง

ในด้านการนำเข้า สัดส่วนต่อ GDP มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นควบคู่กับการส่งออก โดยปรับเพิ่มจากร้อยละ 53.5 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 67.3 ในปี 2568 สะท้อนโครงสร้างการผลิตและการส่งออกของไทยที่พึ่งพาวัตถุดิบชิ้นส่วน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศในระดับสูง การเพิ่มขึ้นของการนำเข้าในอัตราที่ใกล้เคียงกับการส่งออก สะท้อนบทบาทของไทยในฐานะส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานโลก มากกว่าการผลิตแบบพึ่งพาปัจจัยภายในประเทศเพียงอย่างเดียว

ทั้งนี้ แนวโน้มที่สัดส่วนการส่งออกต่อ GDP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทโลกยุค Extreme Polarization สะท้อนทั้ง “จุดแข็ง” และ “ความเปราะบางเชิงโครงสร้าง” ของเศรษฐกิจไทย กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง การส่งออกช่วยสร้างรายได้และการจ้างงานจำนวนมาก และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เศรษฐกิจไทยยังคงเติบโตได้ท่ามกลางข้อจำกัดของอุปสงค์ภายในประเทศ แต่อีกด้านหนึ่ง การพึ่งพาการส่งออกในสัดส่วนที่สูงย่อมทำให้เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลก นโยบายการค้า และความขัดแย้งระหว่างประเทศมากขึ้น

ตารางที่ 2 สัดส่วนองค์ประกอบของ GDP

สัดส่วนต่อ GDP	การบริโภคภาคเอกชน (C)	การลงทุน (I)	การอุปโภคภาคครัวเรือน (G)	การส่งออก (X)	การนำเข้า (M)
ปี 2559	50.01	23.71	16.87	67.07	53.50
ปี 2560	48.93	23.11	16.30	66.67	54.22
ปี 2561	48.89	22.79	16.17	64.84	56.00
ปี 2562	49.77	22.57	16.17	59.52	50.17
ปี 2563	53.07	23.22	17.80	51.34	46.32
ปี 2564	52.25	23.51	18.24	58.42	58.71
ปี 2565	54.58	23.36	17.72	65.33	67.48
ปี 2566	57.25	22.88	16.59	65.51	63.28
ปี 2567	57.83	22.07	16.61	69.67	66.05
ปี 2568	58.46	22.66	16.65	71.15	67.27
Q1	55.58	22.70	15.62	72.60	63.79
Q2	61.06	21.35	16.67	72.53	69.72
Q3	60.37	22.98	17.94	71.98	68.57
Q4	57.02	23.55	16.43	67.67	67.12

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประมวลผลโดย สนค.

2) การจ้างงานและห่วงโซ่การผลิต

นอกจากบทบาทในฐานะแหล่งรายได้หลักของประเทศแล้ว การส่งออกยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยผ่านมิติของการจ้างงานและการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิต ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ถ่ายทอดผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกสู่เศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะในบริบทที่ไทยมีโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเปิดและพึ่งพาการค้าในระดับสูง

ในเชิงการจ้างงาน ภาคการส่งออกมีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานจำนวนมากทั้งทางตรงและทางอ้อม ครอบคลุมภาคการผลิต ภาคเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ภาคโลจิสติกส์ และภาคบริการที่เกี่ยวข้อง อุตสาหกรรมส่งออกสำคัญของไทย เช่น ยานยนต์และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อาหารและสินค้าเกษตรแปรรูป ล้วนเป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในพื้นที่นอกเขตเมืองหลัก อุตสาหกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสร้างการจ้างงานในโรงงานผลิตเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงไปยังผู้ผลิตชิ้นส่วน ผู้ประกอบการ SMEs เกษตรกร ผู้ให้บริการขนส่ง และธุรกิจสนับสนุนอื่น ๆ ในห่วงโซ่การผลิต ส่งผลให้รายได้จากการส่งออกกระจายไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ของเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการผลิตของไทย จะเห็นได้ว่าการส่งออกเป็นศูนย์กลางของห่วงโซ่การผลิตที่เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สัดส่วนมูลค่าการส่งออกและนำเข้าต่อ GDP ที่อยู่ในระดับสูงกว่าร้อยละ 60 - 70 สะท้อนว่าเศรษฐกิจไทยมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานโลก โดยอุตสาหกรรมส่งออกจำนวนมากต้องพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบ ชิ้นส่วน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ก่อนนำมาผลิต แปรรูป และส่งออกไปยังตลาดโลก

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างที่เชื่อมโยงกับต่างประเทศอย่างเข้มข้นย่อมทำให้เกิดกิจกรรมการผลิตและการจ้างงานภายในประเทศมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของอุปสงค์โลกและนโยบายการค้าของประเทศคู่ค้า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือในช่วงปี 2562 - 2563 เมื่อสงครามการค้าและวิกฤตโควิด-19 ส่งผลให้การส่งออกชะลอตัวกระทบต่อการผลิตภาคอุตสาหกรรมและการจ้างงานในหลายสาขา โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่พึ่งพาตลาดต่างประเทศเป็นหลัก

ในช่วงการฟื้นตัวหลังโควิด-19 แม้การส่งออกจะกลับมาขยายตัวอย่างรวดเร็วในปี 2564 แต่ความผันผวนของคำสั่งซื้อและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุปสงค์โลก ส่งผลให้การจ้างงานในภาคการผลิตบางอุตสาหกรรมยังคงเผชิญความไม่แน่นอน ขณะเดียวกัน แนวโน้มโลกยุค Extreme Polarization ซึ่งมาพร้อมกับการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน การย้ายฐานการผลิต และนโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเศรษฐกิจหลัก ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่ออุตสาหกรรมที่พึ่งพาตลาดหรือเทคโนโลยีจากประเทศใดประเทศหนึ่งในระดับสูง

อย่างไรก็ดี หากไทยสามารถยกระดับทักษะแรงงาน เพิ่มมูลค่าในกระบวนการผลิต และดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง การส่งออกจะไม่เพียงเป็นแหล่งรายได้ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจ้างงานและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจในระยะยาว ดังนั้น ความผันผวนของการส่งออกในโลกยุค Extreme Polarization จึงมิได้ส่งผลเฉพาะต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังมีนัยต่อรายได้ ความมั่นคงในการทำงาน และเสถียรภาพทางสังคมของแรงงานจำนวนมาก การรักษาและยกระดับศักยภาพภาคการส่งออกจึงเป็นประเด็นสำคัญต่อเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยในระยะกลางและระยะยาว

3. ความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของการส่งออกไทย

3.1 ภาพรวมโครงสร้างการส่งออกของไทย

ข้อมูลการส่งออกไทยปี 2568 บ่งชี้ว่า ไทยพึ่งพาการส่งออกในตลาดหลัก 5 อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และมาเลเซีย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 48.59 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทย เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 38.80 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2559) และแม้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงตลาดหลักในอันดับที่ 4 (ฮ่องกง) และอันดับที่ 5 (ออสเตรเลีย) แต่สัดส่วนการส่งออกรวม 5 ประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดในปีดังกล่าว อยู่ที่ร้อยละ 42.05 สะท้อนว่าการส่งออกไทยในช่วง 10 ที่ผ่านมา กระจุกตัวในตลาดหลัก 5 อันดับแรก เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6

เมื่อพิจารณาตลาดหลัก 3 อันดับแรกของไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่สัดส่วนการส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศดังกล่าวเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.05 สู่ระดับร้อยละ 39.98 ในปี 2568 จากระดับร้อยละ 31.93 ในปี 2559 โดยในตลาดสหรัฐอเมริกา จีน และญี่ปุ่น สัดส่วนมีการเปลี่ยนแปลงร้อยละที่ 9.98 0.65 และ -2.58 ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

3.2 ระดับความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลง และการกระจุกตัวของโครงสร้างการส่งออกไทย

การประเมินความเสี่ยงเชิงโครงสร้างการส่งออกไทยจะพิจารณาจาก 4 ตัวชี้วัดหลัก ได้แก่ ความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงมูลค่าและสัดส่วน และการกระจุกตัวของสินค้าส่งออก โดยเริ่มต้นจากการคัดเลือกสินค้าที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ โดยใช้สัดส่วนมูลค่าการส่งออกเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ทั้งนี้ สินค้าในกลุ่มเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเกษตรจะต้องมีสัดส่วนการส่งออกตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป ส่วนสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมจะต้องมีสัดส่วนการส่งออกตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป ผลการคัดเลือกตามเกณฑ์ดังกล่าวพบว่า มีสินค้าส่งออกที่มีความสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 35 รายการ จากนั้นจึงนำสินค้าดังกล่าวไปดำเนินการประเมินระดับตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 4) (รายละเอียดขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงเชิงโครงสร้างการส่งออกไทย ดังภาคผนวก)

1) ตัวชี้วัดด้านความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ

เมื่อประเมินสินค้าตามความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ สามารถแบ่งกลุ่มสินค้าออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- (1) สินค้าที่มีความสำคัญ จำนวน 29 รายการ อาทิ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล ส่วนประกอบและอุปกรณ์รถยนต์ แผงวงจรไฟฟ้า รถจักรยานยนต์ รถบัสและรถบรรทุก และรถยนต์นั่ง
- (2) สินค้าที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก จำนวน 4 รายการ ได้แก่ อัญมณีและเครื่องประดับ ยางพารา ไก่ และข้าว
- (3) สินค้าที่มีความสำคัญมาก จำนวน 2 รายการ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ และผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง

2) ตัวชี้วัดด้านความผันผวนทางการค้า – การเปลี่ยนแปลงมูลค่า

เมื่อประเมินสินค้าตามการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการค้า สามารถแบ่งกลุ่มสินค้าออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- (1) สินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าต่ำ จำนวน 10 รายการ อาทิ เม็ดพลาสติก ยางยานพาหนะ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ และสิ่งทอ
- (2) สินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าปานกลาง จำนวน 8 รายการ อาทิ น้ำตาลทราย ส่วนประกอบและอุปกรณ์รถยนต์ รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ อาหารสัตว์เลี้ยง และเครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ
- (3) สินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงมูลค่าสูง จำนวน 17 รายการ อาทิ แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์ยางอื่น ๆ แผงวงจรไฟฟ้า รถยนต์นั่ง และข้าว

3) ตัวชี้วัดด้านความผันผวนทางการค้า – การเปลี่ยนแปลงสัดส่วน

เมื่อประเมินสินค้าตามการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการค้า สามารถแบ่งกลุ่มสินค้าออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- (1) สินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนต่ำ จำนวน 32 รายการ อาทิ เม็ดพลาสติก เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า สิ่งทอ ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง และยางยานพาหนะ
- (2) สินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนปานกลาง จำนวน 2 รายการ ได้แก่ อัญมณีและเครื่องประดับ และรถยนต์นั่ง
- (3) สินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนสูง จำนวน 1 รายการ คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ

4) ตัวชี้วัดด้านการกระจุกตัว

เมื่อประเมินสินค้าตามกระจุกตัว สามารถแบ่งกลุ่มสินค้าออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- (1) **สินค้าที่มีการกระจุกตัวต่ำ** จำนวน 14 รายการ อาทิ เครื่องสำอาง สบู่ และผลิตภัณฑ์รักษาผิว ข้าว เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบและส่วนประกอบ รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ และส่วนประกอบและอุปกรณ์รถยนต์
- (2) **สินค้าที่มีการกระจุกตัวปานกลาง** จำนวน 11 รายการ อาทิ แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์พลาสติก อาหารสัตว์เลี้ยง น้ำตาลทราย และรถปิคอัพ รถบัสและรถบรรทุก
- (3) **สินค้าที่มีการกระจุกตัวสูง** จำนวน 10 รายการ อาทิ ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง ผลิตภัณฑ์ยางอื่น ๆ เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ

3.3 ความเสี่ยงเชิงโครงสร้างการส่งออกไทย

ทำการประเมินความเสี่ยงเชิงโครงสร้างการส่งออกไทยตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ สามารถแบ่งสินค้าเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

- (1) **กลุ่มสินค้าปกติ**จำนวน 17 รายการ อาทิ เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่น ๆ อาหารสัตว์เลี้ยง ยางยานพาหนะ ส่วนประกอบและอุปกรณ์รถยนต์ และอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป
- (2) **กลุ่มสินค้าเฝ้าระวัง** จำนวน 17 รายการ อาทิ ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง ผลิตภัณฑ์ยางอื่น ๆ เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ และไก่
- (3) **กลุ่มสินค้าตรวจสอบเชิงลึก** จำนวน 1 รายการ คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ

เมื่อพิจารณาตัวเลขสถิติของการส่งออกเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า มูลค่าการส่งออกเติบโตอย่างโดดเด่น โดยขยายตัวเฉลี่ย (Compound Annual Growth Rate: CAGR) ร้อยละ 10.18 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2559 - 2568) หรือเพิ่มขึ้นราว 2.4 เท่า และในปี 2568 การส่งออกมีมูลค่า 40,103.06 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นับเป็นสินค้าส่งออกอันดับ 1 ของไทย ด้วยสัดส่วนร้อยละ 11.81 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด (สัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.03 จากระดับร้อยละ 7.78 ในปี 2559) ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 62.95 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยมีการพึ่งพาการส่งออกในตลาดหลัก 5 อันดับแรก ได้แก่ สหรัฐฯ จีน เนเธอร์แลนด์ ฮองกง และสิงคโปร์ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 77.66 ของมูลค่าการส่งออกเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบทั้งหมด เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.95 จากระดับร้อยละ 66.71 ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2559) และแม้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงตลาดหลักในอันดับที่ 2 - 5 ได้แก่ ฮองกง จีน เนเธอร์แลนด์ และมาเลเซีย แต่สัดส่วนการส่งออกรวม 5 ประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดในปีดังกล่าว อยู่ที่ระดับร้อยละ 69.96 สะท้อนว่าการส่งออกเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบของไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา กระจุกตัวในตลาดหลัก 5 อันดับแรกเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.70 ทั้งนี้ มีการพึ่งพาสหรัฐฯ สูงด้วยสัดส่วนร้อยละ 50.70 ในปี 2568 จากเดิมที่มีสัดส่วนราวร้อยละ 30 ในช่วงปี 2559 - 2564 และราวร้อยละ 40 ในช่วงปี 2565 - 2567 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 3 การส่งออกของไทยรายประเทศในช่วงระหว่างปี 2559 – 2568

	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568
มูลค่า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)										
1. สหรัฐอเมริกา	24,499.63	26,570.41	28,040.99	31,348.43	34,381.24	41,912.05	47,534.72	48,352.79	54,943.54	72,506.39
2. จีน	23,799.61	29,506.01	30,316.88	29,169.46	29,813.01	37,265.62	34,430.10	34,173.34	35,277.11	39,722.88
3. ญี่ปุ่น	20,481.12	22,066.54	24,936.94	24,523.65	22,808.28	24,994.79	24,656.39	24,594.13	23,285.90	23,549.98
4. อินเดีย	5,155.15	6,477.30	7,628.14	7,340.31	5,504.06	8,588.73	10,532.91	10,115.92	11,760.83	15,820.37
5. มาเลเซีย	9,627.28	10,343.28	11,644.89	10,359.57	8,734.44	12,076.06	12,672.15	11,965.15	12,323.25	13,430.13
รวม 5 รายการ	83,562.79	94,963.55	102,567.84	102,741.42	101,241.03	124,837.24	129,826.26	129,201.31	137,590.63	165,029.75
อื่น ๆ	131,824.75	141,671.13	150,389.14	143,527.38	130,393.08	147,168.84	157,598.65	155,872.98	163,149.16	174,605.25
รวมทั้งสิ้น	215,387.54	236,634.68	252,956.98	246,268.80	231,634.11	272,006.08	287,424.91	285,074.29	300,739.79	339,635.01
การเปลี่ยนแปลง (%)										
1. สหรัฐอเมริกา	1.84	8.45	5.53	11.80	9.67	21.90	13.42	1.72	13.63	31.97
2. จีน	0.28	23.98	2.75	-3.78	2.21	25.00	-7.61	-0.75	3.23	12.60
3. ญี่ปุ่น	2.13	7.74	13.01	-1.66	-6.99	9.59	-1.35	-0.25	-5.32	1.13
4. อินเดีย	-2.63	25.65	17.77	-3.77	-25.02	56.04	22.64	-3.96	16.26	34.52
5. มาเลเซีย	-5.51	7.44	12.58	-11.04	-15.69	38.26	4.94	-5.58	2.99	8.98
รวม 5 รายการ	0.28	13.64	8.01	0.17	-1.46	23.31	4.00	-0.48	6.49	19.94
อื่น ๆ	0.64	7.47	6.15	-4.56	-9.15	12.87	7.09	-1.09	4.67	7.02
รวมทั้งสิ้น	0.50	9.86	6.90	-2.64	-5.94	17.43	5.67	-0.82	5.50	12.93
สัดส่วน (%)										
1. สหรัฐอเมริกา	11.37	11.23	11.09	12.73	14.84	15.41	16.54	16.96	18.27	21.35
2. จีน	11.05	12.47	11.98	11.84	12.87	13.70	11.98	11.99	11.73	11.70
3. ญี่ปุ่น	9.51	9.33	9.86	9.96	9.85	9.19	8.58	8.63	7.74	6.93
4. อินเดีย	2.39	2.74	3.02	2.98	2.38	3.16	3.66	3.55	3.91	4.66
5. มาเลเซีย	4.47	4.37	4.60	4.21	3.77	4.44	4.41	4.20	4.10	3.95
รวม 5 รายการ	38.80	40.13	40.55	41.72	43.71	45.90	45.17	45.32	45.75	48.59
อื่น ๆ	61.20	59.87	59.45	58.28	56.29	54.10	54.83	54.68	54.25	51.41
รวมทั้งสิ้น	100.00									

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 4 การประเมินระดับการตรวจสอบสินค้าส่งออกตามตัวชี้วัด ปี 2568

รหัสสินค้า	รายการสินค้า	มูลค่า ล้าน USD	สัดส่วน		การเปลี่ยนแปลง มูลค่า		การเปลี่ยนแปลง สัดส่วน		ดัชนี HHI		การตรวจสอบ	
			%	ระดับ	%	ระดับ	%	ระดับ	ค่า HHI	ระดับ	คะแนน	ระดับ
000000000	รวมทั้งสิ้น	339,635.01	100.00		12.93		0.00		0.078	1		
100000000	1. สินค้าเกษตรกรรม	27,691.36	8.15		-4.06		-1.44		0.171	2		
101010000	1.1.1 ข้าว	4,516.24	1.33	2	-30.04	3	-0.82	1	0.064	1	7	2
101040000	1.1.4 ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	2,888.70	0.85	1	-8.20	2	-0.20	1	0.333	3	7	2
101050000	1.1.5 ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง	6,507.03	1.92	3	-0.06	1	-0.25	1	0.759	3	8	2
101090000	1.1.9 ยางพารา	5,013.43	1.48	2	0.42	1	-0.18	1	0.186	3	7	2
103010000	1.3.1 ไม้	4,588.15	1.35	2	6.36	2	-0.08	1	0.234	3	8	2
200000000	2. สินค้าอุตสาหกรรมเกษตร	24,380.97	7.18		4.10		-0.61		0.057	1		
201000000	2.1 อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป	3,811.94	1.12	1	-0.87	1	-0.16	1	0.098	1	4	1
202010000	2.2.1 น้ำตาลทราย	2,680.84	0.79	1	10.69	2	-0.02	1	0.128	2	6	1
206000000	2.6 ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่น ๆ	3,155.15	0.93	1	17.85	3	0.04	1	0.080	1	6	1
207000000	2.7 อาหารสัตว์เลี้ยง	3,276.26	0.96	1	8.15	2	-0.04	1	0.128	2	6	1
300000000	3. สินค้าอุตสาหกรรม	278,821.00	82.09		17.36		3.10		0.085	1		
301000000	3.1 สิ่งทอ	6,145.45	1.81	1	-0.88	1	-0.25	1	0.081	1	4	1
302000000	3.2 อัญมณีและเครื่องประดับ	26,821.26	7.90	2	45.54	3	1.77	2	0.123	2	9	2
303080000	3.3.8 เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	7,434.23	2.19	1	7.93	2	-0.10	1	0.088	1	5	1
303170000	3.3.17 แผงสวิทช์และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า	4,187.80	1.23	1	30.26	3	0.16	1	0.139	2	7	2
303200000	3.3.20 เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่น ๆ	6,175.45	1.82	1	12.16	2	-0.01	1	0.148	2	6	1
304010000	3.4.1 เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	40,103.06	11.81	3	62.95	3	3.62	3	0.286	3	12	3
304030000	3.4.3 แผงวงจรไฟฟ้า	11,108.96	3.27	1	27.87	3	0.38	1	0.119	2	7	2
304070000	3.4.7 เครื่องโทรสาร โทรศัพท์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	9,386.74	2.76	1	17.88	3	0.12	1	0.384	3	8	2
304100000	3.4.10 หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ	6,041.44	1.78	1	24.52	3	0.17	1	0.263	3	8	2

รหัสสินค้า	รายการสินค้า	มูลค่า	สัดส่วน		การเปลี่ยนแปลงมูลค่า		การเปลี่ยนแปลงสัดส่วน		ดัชนี HHI		การตรวจสอบ	
		ล้าน USD	%	ระดับ	%	ระดับ	%	ระดับ	ค่า HHI	ระดับ	คะแนน	ระดับ
307000000	3.7 เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	6,768.65	1.99	1	2.12	1	-0.21	1	0.080	1	4	1
308000000	3.8 ผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม	3,857.43	1.14	1	17.20	3	0.04	1	0.124	2	7	2
310000000	3.10 เม็ดพลาสติก	8,438.38	2.48	1	-3.99	1	-0.44	1	0.112	2	5	1
311000000	3.11 ผลิตภัณฑ์พลาสติก	5,243.38	1.54	1	16.36	3	0.05	1	0.131	2	7	2
312000000	3.12 เคมีภัณฑ์	8,267.68	2.43	1	-1.84	1	-0.37	1	0.083	1	4	1
317010000	(1) ยางยานพาหนะ	7,797.01	2.30	1	3.12	1	-0.22	1	0.217	3	6	1
317090000	(9) ผลิตภัณฑ์ยางอื่น ๆ	4,734.98	1.39	1	28.71	3	0.17	1	0.563	3	8	2
321010100	(1) รถยนต์นั่ง	9,965.17	2.93	1	-18.78	3	-1.15	2	0.097	1	7	2
321010300	(3) รถปิคอัพ รถบัสและรถบรรทุก	10,279.77	3.03	1	19.40	3	0.16	1	0.125	2	7	2
321010400	(4) ส่วนประกอบและอุปกรณ์รถยนต์	11,242.61	3.31	1	9.83	2	-0.09	1	0.072	1	5	1
321020000	3.21.2 รถจักรยานยนต์และส่วนประกอบ	3,574.84	1.05	1	9.61	2	-0.03	1	0.070	1	5	1
321040000	3.21.4 เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบและส่วนประกอบ	3,788.12	1.12	1	4.05	1	-0.10	1	0.066	1	4	1
329000000	3.29 เครื่องสำอาง สบู่ และผลิตภัณฑ์รักษาผิว	3,560.49	1.05	1	-0.32	1	-0.14	1	0.055	1	4	1
343000000	3.43 เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล	11,925.22	3.51	1	15.55	3	0.08	1	0.080	1	6	1
347000000	3.47 ทองแดงและของทำด้วยทองแดง	4,769.86	1.40	1	23.24	3	0.12	1	0.219	3	8	2
348000000	3.48 สินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ	8,516.11	2.51	1	17.71	3	0.10	1	0.085	1	6	1
400000000	4. สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	8,741.67	2.57		-19.66		-1.04		0.109	2		
412000000	4.12 น้ำมันสำเร็จรูป	7,382.39	2.17	1	-19.90	3	-0.89	1	0.117	2	7	2

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ประมวลผลโดย สนค.

ตารางที่ 5 การส่งออกเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ในช่วงระหว่างปี 2559 – 2568

	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568
มูลค่า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)										
1. สหรัฐอเมริกา	4,891.62	5,339.53	5,757.17	5,519.02	6,615.62	7,254.82	8,454.20	7,131.39	10,567.72	20,330.85
2. จีน	1,627.17	2,124.72	2,123.46	1,933.76	2,207.99	2,854.65	2,511.18	1,782.11	2,954.21	5,605.60
3. เนเธอร์แลนด์	1,255.74	1,430.93	1,721.96	1,564.06	1,480.34	1,636.79	1,551.79	1,189.07	1,616.33	1,993.35
4. ฮองกง	2,898.14	3,071.81	3,645.94	3,224.70	2,771.87	3,356.46	2,047.76	1,729.82	1,446.17	1,674.61
5. สิงคโปร์	505.38	515.55	347.38	477.32	608.14	1,059.91	948.19	1,041.30	1,034.29	1,538.87
รวม 5 รายการ	11,178.04	12,482.53	13,595.91	12,718.86	13,683.97	16,162.62	15,513.12	12,873.70	17,618.72	31,143.28
อื่นๆ	5,577.14	6,007.67	6,155.26	5,525.19	4,986.76	5,873.22	5,186.48	4,946.10	6,991.73	8,959.77
รวมทั้งสิ้น	16,755.18	18,490.20	19,751.16	18,244.05	18,670.72	22,035.84	20,699.60	17,819.79	24,610.46	40,103.06
การเปลี่ยนแปลง (Y/Y)										
1. สหรัฐอเมริกา	-0.37	9.16	7.82	-4.14	19.87	9.66	16.53	-15.65	48.19	92.39
2. จีน	-9.96	30.58	-0.06	-8.93	14.18	29.29	-12.03	-29.03	65.77	89.75
3. เนเธอร์แลนด์	-12.14	13.95	20.34	-9.17	-5.35	10.57	-5.19	-23.37	35.93	23.33
4. ฮองกง	-5.9	5.99	18.69	-11.55	-14.04	21.09	-38.99	-15.53	-16.4	15.8
5. สิงคโปร์	-27.75	2.01	-32.62	37.4	27.41	74.29	-10.54	9.82	-0.67	48.79
รวม 5 รายการ	-6.27	11.67	8.92	-6.45	7.59	18.11	-4.02	-17.01	36.86	76.76
อื่นๆ	-2.45	7.72	2.46	-10.24	-9.75	17.78	-11.69	-4.63	41.36	28.15
รวมทั้งสิ้น	-5.03	10.36	6.82	-7.63	2.34	18.02	-6.06	-13.91	38.11	62.95
สัดส่วน										
1. สหรัฐอเมริกา	29.19	28.88	29.15	30.25	35.43	32.92	40.84	40.02	42.94	50.70
2. จีน	9.71	11.49	10.75	10.60	11.83	12.95	12.13	10.00	12.00	13.98
3. เนเธอร์แลนด์	7.49	7.74	8.72	8.57	7.93	7.43	7.50	6.67	6.57	4.97
4. ฮองกง	17.30	16.61	18.46	17.68	14.85	15.23	9.89	9.71	5.88	4.18
5. สิงคโปร์	3.02	2.79	1.76	2.62	3.26	4.81	4.58	5.84	4.20	3.84
รวม 5 รายการ	66.71	67.51	68.84	69.72	73.29	73.35	74.94	72.24	71.59	77.66
อื่นๆ	33.29	32.49	31.16	30.28	26.71	26.65	25.06	27.76	28.41	22.34
รวมทั้งสิ้น	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

4. Extreme Polarization กับอนาคตการส่งออกไทย

ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์และความขัดแย้งทางการค้าไม่ได้เป็นเพียงความเสี่ยงเฉพาะหน้า แต่กำลังปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานของการค้าโลกทั้งในด้านห่วงโซ่อุปทาน กติกาการค้า และพฤติกรรมของประเทศมหาอำนาจอย่างเป็นระบบ สำหรับประเทศไทยซึ่งพึ่งพาการส่งออกเป็นกลไกหลักของการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมีนัยสำคัญในเชิงโครงสร้างและเชิงยุทธศาสตร์ ภายใต้บริบทนี้ ประเทศไทยต้องเผชิญทั้งแรงกดดันในการปรับตัวต่อกติกาการค้าใหม่ ความไม่แน่นอนของตลาดหลัก และความเสี่ยงเชิงภูมิรัฐศาสตร์ที่อาจกระทบต่อการเข้าถึงตลาดและการตัดสินใจลงทุนในระยะยาว

4.1 ความเสี่ยงสำคัญในระยะกลาง-ยาว

1) การถูกบีบให้เลือกข้าง

การขยายตัวของความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน โดยเฉพาะสหรัฐฯ และจีน สะท้อนการเข้าสู่ยุคของ Extreme Polarization อย่างชัดเจน ระบบการค้าโลกซึ่งเคยตั้งอยู่บนหลักประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและกติกาพหุภาคี กำลังถูกแทนที่ด้วยโครงสร้างที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อำนาจต่อรอง และการจัดแนวพันธมิตรทางการเมืองมากขึ้น ภายใต้บริบทดังกล่าว ประเทศที่พึ่งพาการส่งออกเป็นเครื่องยนต์หลักของเศรษฐกิจอย่างประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการถูกบีบให้เลือกข้างทางเศรษฐกิจและการค้า ซึ่งในอดีต ประเทศไทยอาจสามารถดำเนินนโยบายการค้าแบบสมดุล โดยรักษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับมหาอำนาจหลายฝ่ายพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของ Extreme Polarization ทำให้การดำเนินการตามนโยบายเดิมเช่นในอดีตเป็นไปได้ยากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ มาตรการทางการค้า เช่น ภาษีนำเข้า มาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี การควบคุมเทคโนโลยี และข้อกำหนดด้านแหล่งกำเนิดสินค้า (RoO) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงภูมิรัฐศาสตร์มากขึ้น ส่งผลให้ประเทศคู่ค้าถูกกดดันให้จัดแนวความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับมหาอำนาจใดข้างหนึ่งอย่างชัดเจน

สำหรับไทย ความเสี่ยงจากการถูกบีบให้เลือกข้างมีผลกระทบหลายมิติ ประการแรก คือความเสี่ยงต่อการเข้าถึงตลาด หากไทยถูกมองว่าเอนเอียงไปทางขั้วใดขั้วหนึ่ง อาจเผชิญกับมาตรการตอบโต้ทางการค้าหรือการตรวจสอบที่เข้มงวดขึ้นจากอีกฝ่าย ซึ่งจะเพิ่มต้นทุนการส่งออกและลดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย ประการที่สอง คือความไม่แน่นอนต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ซึ่งนักลงทุนอาจชะลอหรือย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีความมั่นคงมากกว่า หากมองว่าไทยมีความเสี่ยงเชิงภูมิรัฐศาสตร์หรืออาจถูกดึงเข้าไปในความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจ

2) ความผันผวนของตลาดหลัก

ความผันผวนของตลาดส่งออกหลักได้กลายเป็นความเสี่ยงเชิงโครงสร้างที่สำคัญต่อประเทศที่พึ่งพาการค้าอย่างประเทศไทย ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสหรัฐฯ จีน และสหภาพยุโรป ไม่เพียงส่งผลต่อทิศทางนโยบายการค้า แต่ยังเพิ่มความไม่แน่นอนต่ออุปสงค์ และเสถียรภาพของตลาดนำเข้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อการวางแผนการผลิตและการส่งออกของภาคธุรกิจไทย ตลาดหลักของการส่งออกไทยยังคงกระจุกตัวอยู่ในประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ อาทิ สหรัฐฯ จีน ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นตลาดที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความตึงเครียดทางการค้าและนโยบายเศรษฐกิจเชิงภูมิรัฐศาสตร์ เมื่อประเทศเหล่านี้ใช้มาตรการทางการค้าเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นภาษีนำเข้า การใช้มาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี หรือการอุดหนุนอุตสาหกรรมภายในประเทศ ความต้องการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศย่อมมีความผันผวนสูงขึ้นและคาดการณ์ได้ยาก ความผันผวนดังกล่าวสะท้อนออกมาในหลายมิติ อาทิ ความไม่แน่นอนของอุปสงค์ในตลาดหลัก การเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าอย่างฉับพลันหรือการตอบโต้ทางการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจอาจทำให้คำสั่งซื้อสินค้าหดตัวหรือชะลอตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้ส่งออกไทย โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่พึ่งพาสถานที่ตลาดใดตลาดหนึ่งสูง

ต้องเผชิญความเสี่ยงด้านรายได้และสภาพคล่อง ความผันผวนของราคาและต้นทุนการค้า ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน ต้นทุนโลจิสติกส์ในช่วงที่ความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์เพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ ความผันผวนของตลาดหลักยังส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจลงทุนในห่วงโซ่อุปทานโลก นักลงทุนและบริษัทข้ามชาติอาจชะลอการขยายกำลังการผลิตหรือปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานเพื่อลดการพึ่งพาดตลาดที่มีความเสี่ยงสูง แม้กระบวนการดังกล่าวอาจเปิดโอกาสให้ไทยได้รับอานิสงส์จากการกระจายฐานการผลิต แต่ในระยะเปลี่ยนผ่าน ความไม่แน่นอนของตลาดปลายทางยังคงเป็นข้อจำกัดต่อการเติบโตของการส่งออก ในระยะกลางถึงระยะยาว ความผันผวนของตลาดหลักภายใต้ Extreme Polarization ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของโครงสร้างการส่งออกไทยที่ยังพึ่งพาดตลาดขนาดใหญ่เป็นหลัก หากไม่สามารถกระจายตลาดและยกระดับโครงสร้างสินค้าได้อย่างเพียงพอ ไทยอาจเผชิญความเสี่ยงจากการส่งออกที่ผันผวนและไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการเติบโตอย่างยั่งยืน

3) การเปลี่ยนกติกาทางการค้า

การเปลี่ยนแปลงกติกาทางการค้าได้กลายเป็นความเสี่ยงเชิงโครงสร้างที่มีนัยสำคัญต่ออนาคตการส่งออกของประเทศไทย ระบบการค้าโลกซึ่งเคยตั้งอยู่บนกติกาพหุภาคีภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก (WTO) กำลังเผชิญกับการลดทอนบทบาทอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประเทศมหาอำนาจหันมาใช้มาตรการทางการค้าแบบฝ่ายเดียว ส่งผลให้กติกาการค้าไม่ได้ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางที่เป็นกลางอีกต่อไป แต่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนเป้าหมายด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมภายในประเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนผ่านการเพิ่มขึ้นของมาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งมีความซับซ้อนและครอบคลุมประเด็นนอกเหนือจากการค้าโดยตรง เช่น มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม แรงงาน ความโปร่งใสของห่วงโซ่อุปทาน และความมั่นคงทางเทคโนโลยี ตัวอย่างสำคัญคือมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศพัฒนาแล้วอย่างมาตรการปรับคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดนของสหภาพยุโรป (CBAM) ซึ่งกำหนดการรายงานและต้นทุนเพิ่มเติมแก่ผู้ส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมจากประเทศคู่ค้า

สำหรับประเทศไทย การเปลี่ยนกติกาทางการค้าส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย โดยเฉพาะผ่านต้นทุนการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่สูงขึ้น ผู้ส่งออกจำเป็นต้องลงทุนในระบบตรวจสอบย้อนกลับ การรายงานข้อมูล และการยกระดับกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานใหม่ ซึ่งเป็นภาระที่กระทบผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมมากเป็นพิเศษ เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านเงินทุน นอกจากนี้ ความไม่แน่นอนของกติกาการค้ายังเพิ่มความเสี่ยงต่อการตัดสินใจลงทุนในระยะยาว เนื่องจากกฎระเบียบจำนวนมากยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านและอาจปรับเปลี่ยนตามทิศทางนโยบายภายในของประเทศผู้นำเข้า ขณะเดียวกัน ยังทำให้นักการค้าโลกมีลักษณะแยกตัวมากขึ้น แต่ละกลุ่มประเทศกำหนดมาตรฐานและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน การที่ไทยต้องส่งออกไปยังหลายตลาดพร้อมกันจึงหมายถึงการเผชิญกับกฎระเบียบหลายระบบในเวลาเดียวกัน เพิ่มความซับซ้อนของห่วงโซ่อุปทาน และสะท้อนว่าการเปลี่ยนกติกาทางการค้าในยุคปัจจุบัน ไม่ได้เป็นเพียงประเด็นทางเทคนิค แต่เป็นความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อโครงสร้างการส่งออกและตำแหน่งของไทยในระบบการค้าโลกในระยะยาว

4.2 โอกาสของไทย

1) การเป็นฐานการผลิตทางเลือก

ประเทศมหาอำนาจและบริษัทข้ามชาติกำลังปรับยุทธศาสตร์ห่วงโซ่อุปทานเพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนผ่านกลยุทธ์ China+1, friend-shoring และ near-shoring ซึ่งเปิดโอกาสให้ประเทศไทย กลายเป็นฐานการผลิตทางเลือกในระบบการค้าโลก ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบเชิงโครงสร้างจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่กึ่งกลางเอเชีย เป็นจุดเชื่อมต่อโลกตะวันออกและตะวันตก โครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ เครือข่ายซัพพลายเออร์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และอาหาร โดยรายงานของการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) ชี้ว่า การกระจายฐานการผลิตของบริษัทข้ามชาติหลังความตึงเครียดของสหรัฐฯ-จีน ทำให้ประเทศที่มีเสถียรภาพเชิงนโยบายและไม่ถูกจัดอยู่ในขั้วความขัดแย้งโดยตรงได้รับประโยชน์จากการย้ายฐาน

การผลิต โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ต้องการลดความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศไทยซึ่งมีนโยบายต่างประเทศเชิงสมดุลและมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับทั้งสหรัฐฯ จีน และสหภาพยุโรป จึงมีศักยภาพเป็นฐานการผลิตในยุคที่โลกแบ่งขั้วชัดเจนขึ้น

อย่างไรก็ตาม การเป็นฐานการผลิตทางเลือกไม่ใช่โอกาสที่สามารถเกิดขึ้นได้ง่าย ความสามารถของไทยในการดึงดูดการลงทุนจะขึ้นอยู่กับยกระดับคุณภาพแรงงาน การพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย และความชัดเจนของนโยบายภาครัฐในการรองรับอุตสาหกรรมใหม่ เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า เซมิคอนดักเตอร์ และอุตสาหกรรมสีเขียว หากไทยสามารถใช้จังหวะของ Extreme Polarization เพื่อวางตำแหน่งตนเองในฐานะฐานการผลิตที่ปลอดภัย ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงได้หลายตลาด จะสามารถช่วยเสริมความสามารถในการส่งออกของไทยในระยะกลางและระยะยาวได้

2) การเชื่อมโยงตลาดใหม่

Extreme Polarization ไม่เพียงสร้างความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดหลักเดิม แต่ยังผลักดันให้ประเทศต่าง ๆ เร่งกระจายตลาดการค้าเพื่อลดการพึ่งพาคู่ค้ารายใหญ่เพียงไม่กี่ราย สำหรับประเทศไทย แนวโน้มดังกล่าวเปิดโอกาสสำคัญในการเชื่อมโยงกับตลาดใหม่ โดยเฉพาะประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ในเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกา และลาตินอเมริกา ซึ่งมีอัตราการเติบโตของประชากรและอุปสงค์ภายในประเทศสูงกว่าตลาดพัฒนาแล้ว อีกหนึ่งเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงตลาดใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ความตกลงการค้าเสรี (FTA) ซึ่งช่วยลดอุปสรรคทางการค้าและเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับตลาดเกิดใหม่ ปัจจุบันไทยมี FTA ที่มีผลใช้บังคับแล้ว 14 ฉบับกับ 18 ประเทศ และมีอีก 3 ฉบับที่ลงนามแล้วและอยู่ระหว่างกระบวนการเพื่อให้มีผลใช้บังคับต่อไป (ไทย-ศรีลังกา ไทย-ภูฏาน และไทย-สมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป) รวมถึงยังมีอีกหลายฉบับที่กำลังเจรจาอยู่ นอกจากนี้ FTA ในปัจจุบันไม่ได้มีแค่ประเด็นด้านการค้าเพียงอย่างเดียว แต่ยังครอบคลุมประเด็นโลจิสติกส์ และการค้าอิเล็กทรอนิกส์ ความโปร่งใส ซึ่งเอื้อให้ผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะ SMEs ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและ e-commerce ข้ามพรมแดนเพื่อเข้าถึงตลาดใหม่ได้ง่ายขึ้น ในโลกที่ตลาดหลักมีความผันผวนสูง การมีตลาดที่หลากหลายจะช่วยลดความเสี่ยงเชิงระบบของภาคส่งออกไทย ทั้งนี้ Extreme Polarization จึงอาจกลายเป็นแรงผลักดันเชิงบวก หากไทยสามารถเปลี่ยนจากการกระจุกตัวในตลาดเดิมไปสู่การเป็นผู้ส่งออกที่เชื่อมโยงกับหลายภูมิภาคและหลายขั้วเศรษฐกิจอย่างยืดหยุ่น

3) การยกระดับมูลค่าสินค้า

ในโลกที่กติกการค้าเข้มงวดขึ้นและการแข่งขันด้านต้นทุนลดความสำคัญลง การยกระดับมูลค่าสินค้ากลายเป็นโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของไทย ภายใต้ Extreme Polarization ประเทศผู้นำเข้ามักให้ความสำคัญกับคุณภาพ มาตรฐาน และความยั่งยืนของสินค้า มากกว่าราคาเพียงอย่างเดียว แนวโน้มนี้เปิดช่องให้ประเทศไทยขยับจากการเป็นผู้ผลิตสินค้าชั้นกลางไปสู่การผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เช่น สินค้าเกษตรแปรรูป อาหารสุขภาพ ชิ้นส่วนอุตสาหกรรมขั้นสูง และสินค้า BCG (Bio-Circular-Green Economy) นอกจากนี้ การเข้าร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chains: GVCs) ช่วยให้ประเทศสามารถลดความเสี่ยงจากมาตรการกีดกันทางการค้า และเพิ่มอำนาจต่อรองเชิงเศรษฐกิจในตลาดระหว่างประเทศได้ รายงานขององค์การการค้าโลกชี้ว่า ประเทศที่สามารถยกระดับตำแหน่งของตนในห่วงโซ่มูลค่าโลกจะได้รับผลกระทบจากความผันผวนทางการค้าน้อยกว่า และมีอำนาจต่อรองสูงกว่าในตลาดโลก นอกจากการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าแล้ว การประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีขั้นสูงในกระบวนการผลิต ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมศักยภาพการแข่งขันของไทย การยกระดับเชิงเทคโนโลยีไม่เพียงเพิ่มมูลค่าสินค้า แต่ยังช่วยลดความเปราะบางต่อแรงกดดันทางการค้า ทำให้ผู้ส่งออกไทยสามารถรักษาความสามารถทางการแข่งขันได้แม้ในโลกที่มีข้อจำกัดและความไม่แน่นอนสูงขึ้น

4.3 ฉากทัศน์อนาคต

1) กรณีโลกแบ่งขั้วรุนแรงขึ้น

ในฉากทัศน์ที่โลกแบ่งขั้วรุนแรงขึ้น ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างขั้วอำนาจเศรษฐกิจหลักมีแนวโน้มทวีความเข้มข้นขึ้นทั้งในด้านการค้า เทคโนโลยี และความมั่นคง เศรษฐกิจโลกจะเคลื่อนเข้าสู่ภาวะการค้า

แบบแบ่งขั้วมากขึ้น โดยประเทศต่าง ๆ อาจจัดแนวความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและห่วงโซ่อุปทานตามอุดมการณ์ ความมั่นคง และพันธมิตรทางการเมือง หรืออาจมีการรวมกลุ่มการค้ามากขึ้น (trade bloc) ภายใต้บริบทดังกล่าว กติกาการค้าแบบพหุภาคีจะถูกลดบทบาทลง ขณะที่มาตรการทางการค้าแบบฝ่ายเดียว และมาตรการคว่ำบาตร จะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างกว้างขวาง รายงานองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) ระบุว่าความไม่แน่นอนจากนโยบายการค้าทางภูมิรัฐศาสตร์และการเพิ่มขึ้นของกำแพงภาษี ส่งผลให้การเติบโตของเศรษฐกิจโลกชะลอตัวลง โดยคาดการณ์ว่า GDP โลกจะลดลงจากร้อยละ 3.3 ในปี 2567 มาอยู่ที่ร้อยละ 3.2 ในปี 2568 และร้อยละ 2.9 ในปี 2569 ซึ่งเป็นการสะท้อนว่าความไม่แน่นอนด้านนโยบายและการค้ากำลังกดดัน กิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงท่ามกลางความไม่แน่นอนของนโยบายที่ดำเนินอยู่ อาทิ อัตราภาษีศุลกากรอาจถูกปรับเพิ่มขึ้นอีกสำหรับสินค้านำเข้า และความเป็นไปได้ที่จะมีการจำกัดการส่งออก ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญมากขึ้น การปรับโครงสร้างการผลิตและห่วงโซ่อุปทานที่เกี่ยวข้องอาจส่งผลให้เกิดต้นทุนเพิ่มเติม ที่จะส่งผลต่อราคาและลดการเติบโต รวมถึงลดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว

สำหรับประเทศไทย ฉากทัศน์ดังกล่าวสร้างความเสี่ยงเชิงโครงสร้างต่อภาคการส่งออกอย่าง มีนัยสำคัญ ประเทศอาจเผชิญแรงกดดันให้เลิกข้าง หรืออย่างน้อยต้องแสดงท่าทีเชิงยุทธศาสตร์ต่อคู่ค้ารายใหญ่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงตลาด การไหลเข้าของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) และบทบาทของไทย ในห่วงโซ่อุปทานโลก การพึ่งพาดตลาดหลักที่อยู่คนละขั้วอำนาจอาจเพิ่มความเสี่ยงจากมาตรการตอบโต้ทางการค้า ภาษี หรือข้อจำกัดด้านมาตรฐานและเทคโนโลยี พร้อมกันนี้ ยังอาจเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้นจากประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความไม่แน่นอนสูงจะทำให้ผู้ประกอบการส่งออกและนักลงทุนชะลอการตัดสินใจ ส่งผลต่อการเติบโตในระยะกลางถึงยาว

2) กรณีโลกเริ่มปรับสมดุล

ในฉากทัศน์ที่โลกเริ่มปรับสมดุล ความตึงเครียดระหว่างขั้วอำนาจเศรษฐกิจยังคงมีอยู่ ประเทศ มหาอำนาจอาจหันมาใช้แนวทางการแข่งขันเชิงกติกา โดยระบบการค้าโลกอาจไม่กลับไปสู่สภาพเสรีเต็มรูปแบบ ดังเดิม แต่จะพัฒนาไปสู่โครงสร้างที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืน และความหลากหลายของห่วงโซ่อุปทาน หากนโยบายการค้าที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าถูกยกเลิกหรือลดความเข้มข้นลง จนความไม่แน่นอนลดลง ภายใต้สภาวะที่ตลาดเปิดและระบบการค้าอาศัยมาตรการที่สร้างเสถียรภาพมากขึ้น จะช่วย กระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจโลกและการค้าให้กลับมาแข็งแรงขึ้น ซึ่งจะหนุนภาคการส่งออกของประเทศต่าง ๆ ให้กลับมาอยู่ในระดับที่สูงกว่าในช่วงที่มีแรงกดดันจากกำแพงภาษีและข้อจำกัดทางการค้า

ภายใต้ฉากทัศน์นี้ ประเทศไทยจะมีพื้นที่เชิงนโยบายมากขึ้นในการดำเนินยุทธศาสตร์การค้าแบบสมดุล การรักษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับหลายขั้วอำนาจพร้อมกันจะเป็นไปได้มากขึ้น โดยเฉพาะผ่านกรอบความร่วมมือ ระดับภูมิภาคและความตกลงการค้าเสรีที่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าการเมืองระหว่างประเทศ โดย FTA กับประเทศคู่ค้าหลักจะมีบทบาทสำคัญในการลดต้นทุนทางการค้าและเสริมเสถียรภาพของการส่งออก ขณะเดียวกัน การที่กติกาการค้าโลกเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้นจะช่วยลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจของภาคเอกชน ส่งเสริม การลงทุนและการขยายตัวของภาคส่งออกในระยะยาว

5. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การเข้าสู่โลกยุค Extreme Polarization ทำให้โครงสร้างการส่งออกของไทยเผชิญความเสี่ยงในเชิงระบบ มากขึ้น โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการพึ่งพาสินค้าหรือห่วงโซ่การผลิตบางประเภท ตลอดจนการพึ่งพาดตลาดหลักที่อาจ ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงกติกาทางการค้าโลก ดังนั้น ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบายจำเป็นต้องมีลักษณะบูรณาการ ครอบคลุมทั้งมิติการค้า อุตสาหกรรม การเงิน เทคโนโลยี และการต่างประเทศ พร้อมทั้งกำหนดกรอบระยะเวลาดำเนินการอย่างชัดเจน ดังนี้

5.1 ระยะสั้น (1-2 ปี) - เสริมสภาพคล่อง ลดความเปราะบาง และบริหารความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์

1) จัดทำระบบเฝ้าระวังความเสี่ยงทางการค้าและภูมิรัฐศาสตร์แบบบูรณาการ

ควรจัดทำระบบเฝ้าระวังความเสี่ยงเชิงลึกด้านมาตรการกีดกันทางการค้า มาตรการควบคุมการส่งออก เทคโนโลยี และมาตรการคว่ำบาตรจากประเทศมหาอำนาจ โดยเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานเศรษฐกิจ การต่างประเทศ และภาคเอกชน เพื่อให้สามารถประเมินผลกระทบล่วงหน้าและออกมาตรการรองรับได้ทัน่วงที

2) กระจายตลาดส่งออกเชิงรุกในตลาดที่มีศักยภาพเติบโต

เร่งใช้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีที่มีอยู่ รวมถึงความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) ภายใต้กรอบ ASEAN เพื่อขยายตลาดไปยังเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกา และลาตินอเมริกา ควบคู่กับการจัดคณะผู้แทนการค้าเชิงรุกในกลุ่มประเทศที่มีอัตราการเติบโตของชนชั้นกลางสูง

3) สนับสนุนผู้ส่งออกในการปรับตัวต่อมาตรฐานและกฎระเบียบที่แตกต่างกัน

จัดตั้งกองทุนหรือมาตรการสนับสนุนด้านการปรับปรุงมาตรฐานสินค้า เช่น มาตรฐานสิ่งแวดล้อม ดิจิทัล และความยั่งยืน เพื่อลดต้นทุนการปฏิบัติตามข้อกำหนดของตลาดต่างขั้วอำนาจ โดยเฉพาะในสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และจีน

4) บริหารเสถียรภาพอัตราแลกเปลี่ยนและสภาพคล่องภาคส่งออก

ดำเนินนโยบายการเงินและมาตรการดูแลค่าเงินบาทอย่างเหมาะสม เพื่อลดความผันผวนที่อาจซ้ำเติมความเสี่ยงด้านการค้า ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงของค่าเงินบาทเกิดจากหลายปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยปัจจัยสำคัญ อาทิ ดุลบัญชีเดินสะพัด กระแสเงินทุนเคลื่อนย้าย นโยบายอัตราดอกเบี้ยและทิศทางการเงินโลก และการดำเนินนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย

5.2 ระยะกลาง (3-5 ปี) - ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน

1) ลดการกระจุกตัวของตลาดและสินค้า

กำหนดยุทธศาสตร์กระจายความเสี่ยงทั้งในเชิงตลาดและเชิงสินค้า โดยสนับสนุนอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและพึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ดิจิทัล อุตสาหกรรมสีเขียว และเศรษฐกิจชีวภาพ

2) เสริมความแข็งแกร่งของห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศและภูมิภาค

สนับสนุนการพัฒนาผู้ผลิตวัตถุดิบและสินค้าชั้นกลางในประเทศ ลดการพึ่งพาแหล่งนำเข้าที่มีความเสี่ยงสูง พร้อมส่งเสริมการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาคผ่านกรอบความร่วมมือของ ASEAN และหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอื่น

3) พัฒนานโยบายดึงดูดการลงทุนที่สมดุลและยั่งยืน

ในการแข่งขันดึงดูดการย้ายฐานการผลิต ควรหลีกเลี่ยงการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกินความจำเป็น และมุ่งเน้นการลงทุนที่ถ่ายทอดเทคโนโลยี สร้างงานทักษะสูง และเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการไทย

4) เสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในประเทศ

เพิ่มงบประมาณวิจัยและพัฒนา (R&D) และสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และภาครัฐ เพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากขั้วอำนาจใดขั้วอำนาจหนึ่ง โดยเฉพาะในสาขายุทธศาสตร์ เช่น เซมิคอนดักเตอร์ ปัญญาประดิษฐ์ และพลังงานสะอาด

5) เสริมบทบาทไทยในเวทีพหุภาคีและกลุ่มความร่วมมือใหม่

รักษาจุดยืนเชิงสมดุล (strategic balance) ระหว่างขั้วอำนาจ พร้อมมีบทบาทเชิงรุกในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึงการติดตามพัฒนาการของกลุ่ม BRICS เพื่อประเมินโอกาสและความเสี่ยงเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน

5.3 ระยะยาว (มากกว่า 5 ปี) - ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ความยืดหยุ่นและยั่งยืน

1) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจาก “ฐานการผลิตเพื่อส่งออก” สู่ “เศรษฐกิจนวัตกรรม”

ลดการพึ่งพาการแข่งขันด้านต้นทุนแรงงานและการผลิตแบบรับจ้าง (OEM) โดยพัฒนาแบรนด์ไทย เทคโนโลยีของตนเอง และสินค้าที่มีความแตกต่างเชิงคุณภาพ

2) ยกกระดับทุนมนุษย์และทักษะอนาคต

ปฏิรูประบบการศึกษาและพัฒนาทักษะแรงงานในสาขา STEM ดิจิทัล และเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อรองรับโครงสร้างอุตสาหกรรมใหม่ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามได้ปานกลาง

3) พัฒนาระบบการเงินและตลาดทุนที่สนับสนุนการลงทุนระยะยาว

ส่งเสริมแหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจนวัตกรรมและธุรกิจสีเขียว ลดการพึ่งพาเงินทุนระยะสั้นจากต่างประเทศ และสร้างความยืดหยุ่นต่อความผันผวนของกระแสเงินทุนเคลื่อนย้าย

4) พัฒนากลไกภาครัฐให้มีขีดความสามารถในการรับมือกับความผันผวนจากเศรษฐกิจและการเมืองโลก

ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ และกลไกประสานงานภาครัฐให้มีความคล่องตัว รองรับสถานการณ์ด้านการค้าและภูมิรัฐศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ทั้งนี้ ในโลกที่กำลังก้าวเข้าสู่ภาวะ Extreme Polarization ความเสี่ยงต่อการส่งออกไทยมิได้เป็นเพียงความผันผวนชั่วคราว แต่มีลักษณะเป็น “ความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง” ที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบอำนาจโลกใหม่ การแข่งขันทางเทคโนโลยี และการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน ดังนั้น การดำเนินนโยบายจำเป็นต้องมุ่งสร้าง “ความยืดหยุ่นเชิงระบบ” (systemic resilience) ผ่านการกระจายความเสี่ยง การยกระดับศักยภาพภายในประเทศ และการรักษาคุณภาพทางยุทธศาสตร์ระหว่างชั่วอำนาจ หากสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกันในทุกระดับ จะช่วยลดความเปราะบางของโครงสร้างการส่งออกไทย และเสริมสร้างความสามารถในการเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ได้อย่างเป็นรูปธรรม

กุมภาพันธ์ 2569

เอกสารอ้างอิง

- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/12/oecd-economic-outlook-volume-2025-issue-2_413f7d0a/9f653ca1-en.pdf
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) <https://unctad.org/news/10-trends-shaping-global-trade-2026>
- U.S. Department of Justice (DOJ) <https://www.justice.gov/atr/herfindahl-hirschman-index>
- World Bank <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> , <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
- World Trade Organisation (WTO) <https://stats.wto.org/> , https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/aid4tradeglobalvalue13_e.pdf
- ผู้จัดการออนไลน์ <https://mgronline.com/politics/detail/9690000007390>
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ <https://tradereportdss.moc.go.th/>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย <https://www.kasikornresearch.com/TH/analysis/k-social-media/Pages/Tradewar-CIS3531-FB-28-10-24.aspx>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <https://www.nesdc.go.th/info/quarterly-gross-domestic-product-qgdp/>

ภาคผนวก

ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยงเชิงโครงสร้างการส่งออกไทย

1. การจัดกลุ่มสินค้าตามมิติความเสี่ยงเชิงโครงสร้าง

เป็นการจำแนกสินค้าส่งออกเป็นกลุ่มตามระดับความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ ความผันผวน และการพึ่งพาดตลาด โดยใช้สัดส่วนการค้า การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าและสัดส่วนการค้า และดัชนี Herfindahl-Hirschman Index (HHI)

ทั้งนี้ การแบ่งกลุ่มของค่าดัชนี HHI อ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงยุติธรรมสหรัฐฯ (Department of Justice: DOJ) และคณะกรรมการการค้าแห่งสหรัฐฯ (Federal Trade Commission: FTC) ดังนี้

- HHI ต่ำกว่า 0.10 ตลาดแข่งขันมาก (unconcentrated)
- HHI 0.1 – 0.18 ตลาดมีการกระจุกตัวปานกลาง (moderately concentrated)
- HHI มากกว่า 0.18 ตลาดมีการกระจุกตัวสูง (highly concentrated)

2. การพัฒนาเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงในรูปแบบเมทริกซ์

จัดทำเมทริกซ์การประเมินที่ผสมตัวชี้วัดด้านสัดส่วนการค้า การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าและสัดส่วนการค้า และดัชนี HHI (ตารางที่ ผ1)

ตารางที่ ผ1 เมทริกซ์การประเมินแบบผสม (3 x 3 x 3 x 3)

ตัวชี้วัด	ระดับ		
	1	2	3
สัดส่วนการค้า	สำคัญ	สำคัญค่อนข้างมาก	สำคัญมาก
การเปลี่ยนแปลงของมูลค่า	ต่ำ	กลาง	สูง
การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนการค้า	ต่ำ	กลาง	สูง
ดัชนี HHI - การกระจุกตัว	ต่ำ	กลาง	สูง

สำหรับเมทริกซ์ 3 x 3 x 3 x 3 จะได้จำนวนความเป็นไปได้ทั้งหมด 3^4 หรือ 81 กรณี หลังจากนั้นจึงกำหนดระดับความเสี่ยงเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปกติ/เฝ้าระวัง/ตรวจสอบเชิงลึก (ตารางที่ ผ2)

ตารางที่ ผ2 ระดับความเสี่ยง

กลุ่ม	คะแนนรวม	ระดับความเสี่ยง
1	4-6	ปกติ
2	7-9	เฝ้าระวัง
3	10-12	ตรวจสอบเชิงลึก

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
Trade Policy and Strategy Office

กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์
563 ถนนนนทบุรี ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0 2507 5860